

doeld voor een situatie waarin Duitsland de oorlog zou hebben verloren. Meer en meer ging de Unie zich mentaal op die toekomst instellen. Dat geschiedde met name in de z.g. Uniekringen – kleine gespreksgroepen waarin althans een deel van de leden der Unie periodiek, als regel eens in de veertien dagen, bijeenkwam.

Wanneer wij in dit verband een enkel cijfer willen geven, dienen wij voorop te stellen dat de gegevens van statistische aard met betrekking tot de Nederlandse Unie hoogst onvolledig zijn; van de archieven is slechts een kleine rest bewaard gebleven. Het beeld dat er uit oprijst, vertoont regionaal nogal wat verschillen. Vast staat dat de Unie in de provincies Limburg en Noord-Brabant meer dan honderdduizend leden was gaan tellen; in Limburg overschreed het ledental in september '41 de honderdtienduizend, 'ondanks het feit', zo werd opgemerkt, 'dat er ook in Limburg een aantal personen waren die bedankten omdat het lidmaatschap te duur werd¹ of omdat het toch niets gaf en de Unie vandaag of morgen toch wel geheel verboden zou worden.'² Gelderland telde toen ca. zeventigduizend leden; drie maanden later waren het vijf-en-vijftigduizend; 'actief werkzaam waren in Gelderland', aldus de gewestelijke commissaris, 'ca. twee- à drieduizend leden.'³ Van Noord-Holland (minus Amsterdam) weten wij dat het aantal leden er in maart '41 bijna veertigduizend bedroeg en acht maanden later, begin november, ca. een-en-twintigduizend.⁴ In juni '41 telde dit gewest (het enige waaromtrent wij over precieze cijfers beschikken) 781 kringen. Zo had Haarlem op een totaal van 7573 leden 250 kringen, Heemstede op 2671 leden 100 kringen, maar in Aalsmeer waar de Unie 344 leden had, was op dat moment nog geen enkele Uniekring gevormd.⁵ In de stad Groningen waren volgens Homan in '41-'42 ongeveer 150 Uniekringen werkzaam. Deze cijfers, hoe schaars ook, wettigen in elk geval de conclusie dat practisch in het gehele land, zij het in sommige provincies in sterker mate dan in andere, uit de zes- tot negenhonderdduizend leden die de Unie als geheel telde,

¹ De contributie, oorspronkelijk vijftig cent per jaar (een geschoolde arbeider verdiende toen ca f 25 per week), was per 1 juli '41 verhoogd tot een minimum van f 1,20. Werklozen en gezinsleden zonder inkomen betaalden evenwel de helft daarvan. Afhankelijk van het inkomen steeg de contributie tot een minimum van f 10 per jaar bij een jaarinkomen van f 6000 en hoger. Dat laatste bedrag was ongeveer het inkomen van een leraar bij het middelbaar of voorbereidend hoger onderwijs. ² Nederl. Unie, gewestelijk commissariaat Nd.Holland: rondschrjven, 17 okt. 1941, aan de afdelingen (Doc II-541, a-6). ³ CNU: Notulen, 27 april 1946, p. 5 (getuige mr. I. Opstelten) (CNU, III a). ⁴ H. Burger: 'De Nederlandse Unie' (1965), p. 102. ⁵ Gegevens in Nederl. Unie, 10 a.